

DET KONGELIGE AKADEMI FOR DE SKØNNE KUNSTER
AKADEMIRAADET

Akademiraadets opgave er at fremme kunsten og rådgive staten i kunstneriske spørgsmål

Københavns Kommune
Borgerrepræsentationen

Charlottenborg den 22. oktober 2019
(25.08.2019)

Akademiraadets svar på offentlig høring over Københavns Kommuneplan 2019 – Verdensby med ansvar

Københavns Kommune har sendt kommuneplanen for 2019 i høring. Som landets hovedstad og største by er Københavns udvikling relevant for hele Danmark. Byen har både særlige udfordringer og et særligt ansvar. København er ikke blot sæde for Folketing og regering, og hjemsted for mange store virksomheder. Byen danner også ofte forbillede for andre byer i Danmark og — i de senere år — i verden. Københavns Kommuneplan 2019 er da også smukt tituleret “Verdensby med ansvar”.

Akademiraadet har læst planen med stor interesse og opmærksomhed på, hvordan dette ansvar udmønter sig i praksis og i forhold til vor generations store udfordringer: global opvarmning med tilhørende klimaforandringer, forsvindende artsdiversitet, social ulighed og bevægelse fra land til by og dermed boligmangel i de store byer. Rådet er opmærksomt på, at disse forhold er sammenkøbet på flere måder, og at de svar, vi som generation finder, skal svare til kompleksiteten i udfordringerne. Rådet erkender, at der er behov for store forandringer på alle skalatrin – fra konkrete bygninger til regionale strukturer - og at Købehavns kommuneplan skal kunne favne disse forandringer.

Akademiraadet anerkender, at planen forholder sig til de udfordringer vi står foran og, at de fokusområder, den udpeger, er meningsfulde og gode. Men rådet finder også, at ambitionerne i planen ikke svarer til den opgave kommunen står overfor og, at anvisningerne er utilstrækkelige.

I introduktionen anføres det, at København gennem årene er udvidet gennem opfyld langs kysten på holme. Og det er delvist korrekt. Men historisk set er København også blevet udvidet ind i landet - først med brokvartererne, der blev bebygget efter voldenes fald - og siden med indlemmelse af fire nabosogne i København i 1908. Københavns Kommuneplan 2019 har et stort fokus på havneom

rådet, og mindre på de dele af kommunen, der rækker ud i Fingerplanen. Denne prioritering, som formodentlig er valgt ud fra kortsigtede økonomiske betragtninger, svækker hele planen.

København ligger i et landskab ved Øresund, og indgår i en større bymæssig og landskabelig sammenhæng med byens omegnskommuner. I 2018 indgik de storkøbenhavnske kommuner - inklusive Københavns Kommune - en aftale med regeringen om en fornyelse af Fingerplanen. Som statens og kommunernes rådgiver i kunstneriske spørgsmål inden for arkitektur og billedkunst savner Akademiraadet en anerkendelse og forståelse af disse landskabelige og bymæssige sammenhænge i

Kommuneplan 2019. Nogle af de udfordringer, der udpeges i planen, kan bedst håndteres, hvis man tager disse sammenhænge i betragtning. Det gælder ikke kun trafikken, bæredygtigheden og livskvaliteten på et 'teknisk' niveau, men også væsentlige rumlige forhold, der spiller en rolle for udviklingen af Tingbjerg, af Nordhavn, Sydhavn og Lynetteholmen. Disse områder bør alle forholde sig til det store landskab, herunder hvordan bydelene opleves æstetisk, sanseligt og funktionelt i sammenhæng med nabokommunerne og Øresund når byens borgere færdes i dem.

Kommuneplanen har et fokus på de områder, der kan udvikles af statens og kommunernes byudviklingsselskaber (By og Havn og Ejendomsselskabet Freja). Det er naturligt, at planen også handler om fremtidige indtægter til kommunen, men Akademiraadet anbefaler, i overensstemmelse med de hensigter, der erklæres i planen, at Københavns Kommune i højere grad vægter det ansvar, den har for fremtidens by. De globale udfordringer, vi står foran, i form af klimaforandringer, ulighed og byvækst, kan ikke besvares med mere af det vi allerede kender, som det foreslås i kommuneplanen. Der må mere radikale, grønnere og mere sammenhængende forandringer til. Løsningerne er nødt til at svare til dimensionerne i de udfordringer vi står overfor.

Boliger

Kommuneplanen har med rette et stort fokus på at skabe nye boliger i byen. Der er gode og væsentlige intentioner om at sikre tilgængelighed, blandede boligformer, mangfoldighed, boliger til unge og udsatte borgere. Og der er en hensigtserklæring om, at nye og eksisterende boligområder skal have adgang til grønne offentlige rum og til de fornødne offentlige institutioner. Fra et kunstnerisk synspunkt er det væsentligt, at disse komplekse områder planlægges som sammenhængende kvarterer, med harmonisk afveksling mellem gader, pladser og parker i menneskelig skala. Og det er vigtigt, at bygninger og byrum har en varig kvalitet, der rækker ud over tidens modefænomener og spekulative interesser, således at vi ikke pålægger fremtidige generationer store udgifter til omdannelse på et senere tidspunkt. Akademiraadet finder ikke, at der er anvist tilstrækkeligt konkrete retningslinier, der kan sikre en langsigtet bæredygtig udvikling i den foreliggende plan.

Akademiraadet gør opmærksom på, at investering i byudvikling med et højt niveau af planmæssig, bygningsmæssig og kunstnerisk kvalitet er en langsigtet økonomisk gevinst for samfundet. Velplanlagte byområder kan holde til sociale og kulturelle forandringer over tid, og er dermed både økonomisk og klimamæssigt bæredygtige. Der er mange eksempler på gode bydele i verden, men de har nogle elementer tilfælles: en menneskelig skala, der danner grundlag for velproportionerede gader, pladser og parker i vekselvirkning, en bevidst sikring af høj arkitektonisk kvalitet og bæredygtige materialer samt integration af kvalitetskunst i bygninger og byrum.

Klimasikring

Kommuneplanen har med rette stort fokus på klima, biodiversitet og bæredygtighed til vands og til lands. Det finder Akademiraadet positivt og væsentligt, men rådet finder de konkrete tiltag beskedne i forhold til ambitionen. Med kommuneplanen har byen mulighed for at anvise retningslinier, der sikrer en sammenhængende, landskabelig udvikling, hvor byen sikres mod fremtidige skybrud og højvande. Samtidig kan borgerne få adgang til rekreative områder og byen som helhed tilføres nye æstetiske kvaliteter. De anvisninger, der gives i planen, er utilstrækkelige i forhold til den nødvendige ambition. Vi står foran udfordringer, der kræver helt nye former for by, nye visioner for rum og færdsel. Kommuneplanen 2019 bør skille sig væsentligt ud fra tidligere kommuneplaner i erkendelse af, at både byen og landet har vedtaget at gå foran i forhold til fremtidig bæredygtighed.

Kulturværdier

Kommuneplanen har som mål at sikre bevaring af byens kulturværdier, og at udvikle og udnytte kvaliteter i eksisterende bygninger og kvarterer, der endnu ikke er udviklet. Dette er af stor betydning for byens livskvalitet, mangfoldighed og kreative potentiale. Akademiraadet støtter dette mål, men finder samtidig, at de foreslåede konkrete udmøntninger er utilstrækkelige. I kommuneplanen er der fokus på midlertidige områder, hvor der kan ske eksperimenterende udnyttelse af arealer og bygninger, hvilket er en fin og velafprøvet idé. Men samtidig bør der permanent friholdes områder i alle bydele, så det kreative og entreprenante ikke isoleres i byens udkanter. Akademiraadet ser kunstens vilkår som et af sine indsatsområder. Byens udvikling siden 1990'erne har gjort det meget svært for kunstnere og iværksættere at finde økonomisk tilgængelige lokaler i byen. Ved at begrænse byudviklingsprojekter i forskellige områder og ved at skabe frizoner for eksperimenter i nye områder, kan man sikre rum for fremtidens kunstnere, kreative erhverv og iværksættere.

København har en unik mulighed for at tænke kunsten ind i byudviklingen og på den måde skabe andre slags byrum. Eksperimenterende områder med plads til kunst og kreative erhverv kan skabe forskellige identiteter i de forskellige bydele. Det er nødvendigt, at København – som landets hovedstad – aktivt understøtter de kunstneriske miljøer, hvis landet skal fastholde sit internationalt anerkendte høje niveau inden for kunst, design og arkitektur.

Højhuse

Kommuneplanen vil friholde Indre By og Christianshavn for højhuse, og begrænse byggeriet af højhuse til stationsnære fortætningsområder. Akademiraadet støtter intentionen i dette mål, men finder samtidig, at det er en utilstrækkelig sikring af hele byens arkitektoniske og landskabelige værdier. Indre By og Christianshavn har tilsammen en bevaringsværdig profil, men den sikres ikke tilstrækkeligt ved alene at undgå højhuse inden for disse bydeles grænser. Intentionen om at friholde Indre By og Christianshavn for skæmmende højhuse må kollideres med det generelle princip om kun at bygge højt stationsnært, da de nye metrolinjer har gjort rigtig mange historiske byområder stationsnære. Her savner Akademiraadet en klar strategi for, hvor der må bygges og hvor højt der må bygges. Rådet kan se fordele ved højhuse i en storby som København. Men det forudsætter, at de er resultatet af bevidste valg truffet med omtanke og ikke – som vi frygter – er resultatet af tilfældige byggegrundes tilfældige ejere, der gerne vil udnytte en ret til at bygge højt stationsnært. Akademiraadet foreslår, at kommunen udarbejder rumlige og æstetiske analyser af de mange stationsnære områder og deres betydning for de nærliggende områder i form af sigtelinjer, skyggepåvirkning m.m.

Der er andre bevaringsværdige by-profiler i København, der samtidig bør beskyttes: hele landskabet omkring Bispebjerg Bakke med hospitalet og Grundtvigskirken, landskabet omkring Trekroner, Langelinie og Kastellet, landskabet omkring Valby Bakke, og udsigterne fra Amager Fælled og Kløvermarken til Indre By.

Om grønne områder og om grønne områder i Jernbanebyen:

Intensionen om, at der anlægges flere grønne områder både til rekreativt ophold og som del af en stormflodssikring er uhyre positivt. De nye store grønne områder er markeret upræcist med en grøn cirkel på kommuneplanforslagets helhedskort. Et af disse områder er Valby/Vesterbros nye kommende Jernbaneby. I et af bilagene til Kommuneplanforslaget "Analyse af behov for store og mellemstore grønne områder i København" er der udpeget områder i byen, hvor der kan etableres nye grønne områder på op til 2 ha inden for en afstand ikke større end 1 km fra naboerne – i Jernbanebyen ved det nye Sydhavn og hele Vesterbro samt en del af Valby. Det er afgørende, at kommuneplanen præciserer og fastholder kravet om grønne områder, da der uden tvivl vil opstå pres fra grundejeren, DSB Ejendomme, om at begrænse det fælles areal og forhøje bebyggelsesprocenten.

Konkrete planforslag

Akademiraadet har ikke mulighed for at behandle hvert område i kommuneplanen i dybden, men stiller sig til rådighed for dialog om lokalplanerne. Ikke desto mindre ønsker rådet at fremhæve nogle af områderne som eksempler på de ovenstående, principielle betragtninger.

Akademiraadet vil forholde sig til Lynetteholmen i et separat høringssvar.

Akademiraadet foreslår Nyholm, Stejlepladsen i Kongens Enghave, Nordøstamager og dele af Jernbanebyen som eksempler på byområder ud over dele af Nordvest og dele af Refshaleøen, der kan udlægges som særlige frizoner, gerne tænkt i sammenhæng med begrønning og klimastrategi. I disse områder bør kommuneplanen rumme restriktioner, f.eks. at de nuværende 30-40 % bebyggelsesgrad på Nyholm fastholdes, så hele området kan bevares som et historisk minde. Det vil give en sikkerhed for, at en evt. køber, der skal byde højt, allerede på forhånd ved, at den kommende business case på genanvendelse vil være forventningsafstemt.

Akademiraadet foreslår, at udviklingen af Tingbjerg i højere grad end nu ses i forhold til en by- og landskabsmæssig sammenhæng med Gladsaxe Kommune, og i samarbejde med denne.

Konklusion

Københavns Kommune har mulighed for at planlægge og regulere byudviklingen, så der sikres livskvalitet for byens borgere og langsigtede værdier. I den foreliggende plan er det tydeligt en ambition. Men Akademiraadet savner en udfoldning af de styringsredskaber, man vil bruge til at sikre kvalitet og værdier på alle niveauer og udmønte konkrete resultater.

Akademiraadet opfordrer Københavns Kommune til at tage ansvaret for byens udvikling, for at sikre Hovedstadens kvaliteter nu, og i fremtiden. Konkret opfordres kommunen til at supplere kommuneplanen med en grøn helhedsplan, der for alvor integrerer løsninger på tidens store udfordringer, og som i højere grad indgår i og virker med den landskabelige og bymæssige sammenhæng, der er givet.

Københavns Kommuneplan 2019 rummer fine hensigter. Men hensigterne følges ikke tilstrækkeligt op af ambitiøse konkrete anvisninger for by- og boligudviklingen, eller visioner for den grønne, bæredygtige udvidelse af byen. Da man i stort omfang udvidede København i 1908 valgte man at planlægge de nye kvarterer med lige stor vægt på etiske, æstetiske, sociale og økonomiske forhold. Den plan, man lagde dengang, har stort set vist sig at holde som ramme for en byudvikling med høj kvalitet. I Kommuneplan 2019 er vægten tippet til fordel for økonomien. Og de langsigtede værdier er nedprioriteret til fordel for den korte økonomiske gevinst.

Akademiraadet stiller sig gerne til rådighed for at udfolde ovenstående høringsvar til Københavns Kommuneplan 2019 over for Københavns Kommunes politikere og embedsmænd.

Og rådet stiller sig i øvrigt gerne til rådighed for fremtidig dialog.

Venlig hilsen
Akademiraadet

Milena Bonifacini
formand